
Beleidsdraaiboek bestrijding

Burkholderia mallei (Kwade droes)

Maart 2023

Inhoud

Voorwoord.....	4
EU maatregelen	7
1. Meldplicht	7
2. Maatregelen bij een besmetting op een inrichting	7
2.1 Maatregelen op een besmette inrichting (Vo 2020/687 artikelen 12-20).....	7
2.2 Instellen van een beschermingsgebied (Vo 2020/687 artikel 21)	7
3. Maatregelen bij een uitbraak bij wilde paardachtigen, geiten (<i>Capra spp.</i>) of kameelachtigen (<i>Camelidae spp.</i>) (Vo 2020/687 artikelen 63-65).....	8
3.1 Verplichte maatregelen (Vo 2020/687, artikel 62, 63 lid 2 en 66).....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.2 Facultatieve maatregelen (Vo 2020/687, artikel 63-67).....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4. Opheffen van maatregelen	8
5. Overige acties	8
Extra mogelijke (nationale) maatregelen bij een uitbraak bij gehouden paardachtigen, geiten (<i>Capra spp.</i>) of kameelachtigen (<i>Camelidae spp.</i>) (inrichting)	9
1. Standstill	10
Overwegingen	10
Maatregelen	10
2. Landelijke maatregelen	10
Overwegingen	10
Maatregelen	10
Herbevolking	12
Overige zaken.....	13
1. Beschermde soorten en rassen	13
2. Dierentuinen	13
3. Laboratoria en instituten met paardachtigen, geiten (<i>Capra spp.</i>) of kameelachtigen (<i>Camelidae spp.</i>).....	14
4. Preventieve maatregelen in natuurgebieden	14
Opheffen maatregelen	15
Overwegingen	15
Beperkingsgebieden	15
Landelijke maatregelen	15

Landelijk meldpunt voor bestrijdingsplichtige dierziekten (NVWA): **045- 546 31 88**
Dit nummer is 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar

Disclaimer

Het draaiboek is een handleiding voor een effectief en zorgvuldig optreden van het ministerie van LNV bij een uitbraak van Kwade droes. Dit draaiboek dient enerzijds als een "checklist" voor de te nemen maatregelen bij een uitbraak en anderzijds als toelichting op de verschillende maatregelen en beleidsbeslissingen. Het draaiboek is gebaseerd op de Europese Diergezondheidsverordening (verordening (EU) nr. 2016/429) en onderliggende regelgeving, en op aanvullende nationale regelgeving.

Een draaiboek is een dynamisch geheel. De input van stakeholders, ervaringen met dierziekte-uitbraken en oefeningen, veranderende regelgeving en veranderende opvattingen zijn in dit draaiboek verwerkt. Dit draaiboek is door de minister van LNV vastgesteld. Op basis van nieuwe ontwikkelingen wordt het beleidsdraaiboek met enige regelmaat geactualiseerd. Het draaiboek is daarmee een weergave van de gehanteerde beleidslijn op een bepaald moment. Het gaat uit van een vereenvoudiging van de complexe situaties die kunnen ontstaan bij verschillende scenario's van de uitbraak van Kwade droes. Tijdens een uitbraak kan door de verantwoordelijke

bewindspersoon worden afgeweken van de in dit draaiboek beschreven lijn, indien de situatie daartoe aanleiding geeft. Aan het draaiboek kunnen geen rechten ontleend worden.

Voorwoord

Introductie

In dit draaiboek worden de maatregelen beschreven die in de ingestelde gebieden (kunnen) worden opgelegd bij een uitbraak van kwade droes.

Alle maatregelen hebben als doel de verspreiding van de bacterie te voorkomen. Een aantal maatregelen is voorgeschreven in de Europese diergezondheidsverordening (verordening (EU) nr. 2016/429, hierna: diergezondheidsverordening of DGV) en onderliggende regelgeving. Deze maatregelen staan in het hoofdstuk EU-maatregelen. Daarnaast kunnen lidstaten aanvullende nationale maatregelen opleggen om de ziekte te bestrijden. Dat gebeurt in Nederland vanwege de specifieke situatie, de hoge bedrijfsdichtheid en het belang van de export. Deze maatregelen worden voor de verschillende gebieden beschreven.

Informatie over de ziekten en over de beschikbare diagnostiek zijn onder andere te vinden op de websites van Wageningen Bioveterinary Research (WBVR), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en Royal GD (GD).

Wat is kwade droes?

Kwade droes is een ziekte die door een bacterie wordt veroorzaakt en kan lijken op 'gewone droes'. Echter is kwade droes veel gevaarlijker is, vandaar ook de naam 'kwade' droes. Kwade droes komt in West Europa al vele tientallen jaren niet meer voor. De ziekte is echter al sinds 400 jaar voor het begin van onze jaartelling bekend. De symptomen van kwade droes kunnen op die van 'gewone droes' lijken, maar het is een hele andere ziekte die bovendien ook besmettelijk is voor andere diersoorten en mensen. Bij in- en export worden paarden, ezels en muil dieren op deze ziekte getest, maar deze testen zijn niet volledig betrouwbaar en geven soms een fout-positieve uitslag. Kwade droes is een meldingsplichtige ziekte, dat wil zeggen dat dierenarts en eigenaar een verdenking op deze ziekte moeten melden bij de overheid.

De bacterie die kwade droes veroorzaakt was in de Eerste Wereldoorlog een biologisch wapen dat door de Duitsers werd gebruikt om paarden van de tegenpartij ziek te maken. Hierbij werden ook mensen door de ziekte getroffen. Ook nu nog staat kwade droes op de lijst van mogelijke bioterroristische wapens. Kwade droes wordt veroorzaakt door bacterie *Burkholderia mallei*. Dit is een andere bacterie vergeleken met 'gewone droes', ook wel goedaardige droes genoemd veroorzaakt door *Streptococcus equi equi*. In de Engelse taal wordt kwade droes 'glanders' genoemd en goedaardige droes 'strangles' wat soms tot verwarring kan leiden. Een belangrijk verschil tussen kwade droes en gewone droes is het feit dat kwade droes ook besmettelijk is voor andere diersoorten, zoals alle katachtigen, honden, kamelen, beren, herkauwers en mensen. De ziekte is dus tevens een zoönose. Goedaardige droes is geen zoönose: mensen en andere diersoorten dan paardachtigen kunnen geen gewone droes krijgen.

Kwade droes is al sinds 1965 'uitgeroeid' in West Europa, Noord Amerika en Australië, maar komt nog wel hier en daar voor in het Midden-Oosten, Azië, Zuid Amerika en Afrika. De laatste jaren worden er echter bij de WOA (World Organisation for Animal Health) ook besmettingen gemeld vanuit redelijk ontwikkelde landen zoals Dubai en Bahrein. Dat is zorgelijk want dat betekent dat de ziekte mogelijk hier toch weer terug zou kunnen komen. De WOA is de organisatie die wereldwijd de verspreiding van besmettelijke ziekten onder dieren (zowel huisdieren als wilde dieren) in kaart brengt. Alle informatie die de WOA verzameld wordt op het internet ter beschikking gesteld in de WAHID (World Animal Health Information Database).

Symptomen van kwade droes kunnen bij paarden op verschillende manieren naar voren komen:

- Neusvorm
- Longvorm

- Huidvorm
- Geen klinische symptomen

De tijd tussen in contact komen met de bacterie en de eerste ziektesymptomen varieert van enkele dagen tot vele maanden. Deze tijd hangt onder meer af van de hoeveelheid binnengekregen kiemen, de wijze van binnenkrijgen en de weerstand van de patiënt.

De neusvorm begint met hoge koorts, moeilijk ademen en hoesten. Bij de neusvorm ontstaan er dikke ontstekingsknobbels in de neus en die kunnen opengaan, waarna er kleverige gele of geelgroene pus te voorschijn komt. Deze opengesprongen knobbels genezen dan in dikke stervormige littekens. Ook uit de ogen kan een pussige uitvloeijing komen. De lymfeknopen zijn vaak verdikt en kunnen openspringen waardoor er op die plek ook pus kan verschijnen. Hier komt ook de verwarring met gewone 'goedaardige' droes vandaan.

De longvorm kan beginnen met koorts en hoesten. Ook kan alleen een bemoeilijkte ademhaling en hoesten opgemerkt worden. Het paard kan het werk niet meer volhouden. Bij de longvorm ontstaan er ontstekingsknobbels in de longen. Soms treden hierbij ook diarree en nierproblemen op. De acute vorm van kwade droes met hoge koorts, bemoeilijkte ademhaling en snelle sterfte treedt voornamelijk op bij ezels en muilieren. Echter heeft de ziekte bij paarden over het algemeen een meer chronisch verloop.

Ook de huidvorm begint meestal met koorts, bemoeilijkte ademhaling en hoesten, maar dat wordt niet altijd opgemerkt of het wordt gezien als een onschuldige verkoudheid. Ook de lymfeknopen kunnen verdikt zijn. Bij de huidvorm zijn de lymfevaten verdikt en ontstaan er ontstekingsknobbels in het verloop van deze lymfevaten. Deze vorm wordt in het Engels 'farcy' genoemd.

Als de knobbels in de huid open gaan, kan er dik geel pus verschijnen waarbij bij genezing vaak lelijke stervormige littekens ontstaan. De neusvorm en de longvorm zijn doorgaans redelijk snel verlopend en de huidvorm is meer chronisch.

Een drager van de kwade droes bacterie vertoont geen symptomen of alleen lichte ademhalingsproblemen. Een dergelijke drager kan wel andere dieren en mensen besmetten. Bij alle vormen van kwade droes kunnen ontstekingshaarden in de lever, milt en nieren ontstaan, wat kan leiden tot vermagering en de dood van het betreffende dier.

De bacterie kan van besmette paarden of ezels op mensen overgedragen worden door inademing, orale opname, huidwondjes of via de slijmvliezen. Dieren met kwade droes worden niet behandeld maar geëuthanaseerd, omdat de besmetting ook voor de mens heel gevaarlijk is. Een genezen paard kan de bacterie nog lange tijd uitscheiden en zo andere paarden en mensen infecteren. De kwade droes bacterie kan meestal niet buiten dieren of mensen overleven, maar soms wordt besmetting van grond of materialen ook na enkele maanden nog aangetoond. De bacterie kan niet tegen warmte en uitdroging en de meeste desinfecterende middelen werken goed tegen de bacterie. Vrijwel alle besmette mensen zijn in direct contact geweest met een besmet paard.

Gezien het feit dat de klinische symptomen bij het paard niet heel specifiek zijn, zeker niet in een vroeg stadium, moet de diagnose door middel van laboratoriumtesten worden bevestigd. Er zijn verschillende testen beschikbaar. Een test waarbij hamsters of cavia's met besmet materiaal worden ingespoten, wordt gelukkig niet veel meer gebruikt. Meestal wordt nu gebruik gemaakt van een test waarin het DNA (genetisch materiaal) van de bacterie wordt aangetoond. Voor de internationale handel wordt nog gebruik gemaakt van een zogenaamde malleïne-test. Hierbij wordt een klein beetje eiwitmateriaal van de bacterie in het onderooglid gespoten of in het oog gedruppeld van het paard wat op reis moet. Ook kan dit eiwitmateriaal in de huid in de hals worden gespoten. De methode in het onderooglid is het meest betrouwbaar, de methode via injectie in de hals wordt door sommige landen niet geaccepteerd en is ook minder wenselijk omdat paarden hierdoor seropositief worden. Seropositief wil zeggen dat er antilichamen tegen de bacterie in het bloed gevonden worden en dat houdt in dat bloedtesten dan niet meer te gebruiken zijn voor een dergelijk paard. Vierentwintig uur na inspuiten of indruppelen wordt de eventuele reactie, een verdikking van de huid of tranen van het oog bekeken.

De diverse testen op antilichamen in het bloed (serologische testen) zijn op dit moment minder betrouwbaar dan de malleïne-test, al wordt daar hard aan gewerkt. De op dit moment voorgeschreven serologische controletest, de complement-bindingsreactie (CBR) geeft soms fout-positieve uitslagen door kruisreacties met andere bacteriën. Dit houdt in dat andere bacteriën

zoveel op *Burkholderia mallei* (de kwade droes bacterie) lijken dat de test ten onrechte positief wordt. Deze 'kruisreacties' zijn met name beschreven bij een sterk verwante bacteriën zoals *Burkholderia pseudomallei* en streptococci (*Streptococcus equi subsp. zooepidemicus*, *Streptococcus equi subsp. equi*). *Burkholderia pseudomallei* is de veroorzaker van melioidose wat een zeldzame ziekte is van mens en dier die in Zuid Oost Azië en bepaalde delen van Australië voorkomt. *Streptococcus equi subsp. zooepidemicus* is een veel voorkomende bacterie bij het paard en kan allerlei infecties van luchtwegen of huid geven. *Streptococcus equi subsp. equi* is de veroorzaker van de gewone goedaardige droes.

De kruisreacties bij de CBR test kunnen tot vervelende situaties leiden, waarbij paarden langdurig in quarantaine worden gehouden in het land van import en aanvullende testen moeten worden gedaan. Een positief getest paard zal worden teruggestuurd of zelfs ter plekke worden geëuthanaseerd. Daarom is het verstandig om paarden voor export in overleg met de dierenarts al zorgvuldig te laten screenen, ook al is dat niet altijd voorgeschreven. Wanneer de CBR positief is, kan er nog een bevestigingstest aangevraagd worden. Deze test, Western Blot genoemd, is echter ingewikkeld en kan slechts door enkele WOA referentielaboratoria worden uitgevoerd (bijvoorbeeld in Jena, Duitsland en in Dubai, Verenigde Arabische Emiraten). Paarden vanuit landen buiten Europa, waar kwade droes voorkomt, moeten voor import getest zijn op het vrij zijn van kwade droes.

Paarden met kwade droes zullen na weken tot maanden vaak zelf sterven. Echter gebeurt dit niet in de landen waar kwade droes niet meer voorkomt, omdat paarden waarbij kwade droes is aangetoond altijd worden geëuthanaseerd. Dit is nodig omdat ook mensen kwade droes kunnen krijgen. Bij mensen wordt de ziekte malleus genoemd en afhankelijk van de plaats waar de bacterie is binnengedrongen kunnen bepaalde symptomen meer of minder op de voorgrond treden. Bij besmetting via huidwondjes zullen huidzweren ontstaan en bij inademing longabcessen. In vrijwel alle gevallen treedt ook koorts op. Bij mensen heeft de aandoening, ondanks intensieve behandeling toch vaak ($\pm 50\%$) een dodelijke afloop. Dat is de reden waarom er in West-Europa en Noord-Amerika zo strikt gecontroleerd wordt op eventuele insleep van de ziekte.

Enkele begrippen

Uitbraak Kwade droes is vastgesteld bij een paardachtige, geit (*Capra spp.*) of kameelachtige (*Camelidae spp.*).

Gevoelige dieren Dieren die besmet kunnen worden met, en ziek kunnen worden van *Burkholderia mallei* zijn gevoelig voor infectie. Deze zijn opgenomen in de lijst van de Diergezondheidsverordening Vo 2016/429 (verder: DGV).

Niet-gevoelige dieren Andere diersoorten dan paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) zijn niet gevoelig voor een infectie met *Burkholderia mallei*; ze worden niet besmet met het virus. In dit document wordt dan gesproken van niet-gevoelige dieren/diersoorten.

Inrichting De definitie voor een inrichting volgens de DGV (Vo 2016/429) is een ruimte of milieu waar dieren worden gehouden op tijdelijke of permanente basis. Dit betreft dus niet alleen commerciële (professionele) houderijen, maar ook hobbyhouderijen en kinderboerderijen, dierentuinen, laboratoria of onderzoeksinstituten.

Inrichting met gevoelige diersoorten In dit draaiboek wordt er gesproken van een inrichting met gevoelige diersoorten indien er op een inrichting gevoelige diersoorten worden gehouden (in dit geval paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*)).

Pluimvee Vogels die worden gekweekt of in gevangenschap worden gehouden voor de productie van vlees, eieren voor consumptie of andere producten.

EU maatregelen

De relevante regelingen in de Europese Unie (EU) zijn:

- Diergezondheidsverordening (DGV) (EU) 2016/429
- Gedelegeerde verordening (EU) 2020/687

Uit de bovenstaande verordeningen volgt dat lidstaten de onderstaande maatregelen moeten opleggen. De maatregelen worden voor verschillende situaties of regio's beschreven. Hierbij zij opgemerkt dat de verordeningen leidend zijn; de opsomming hieronder is bedoeld als handreiking maar is niet volledig. De Verordening legt vast welke maatregelen een lidstaat moet nemen.

1. Meldplicht

Indien een paardachtige, geit (*Capra spp.*) of kameelachtige (*Camelidae spp.*) verschijnselen van kwade droes vertoont of indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat een dier in de gelegenheid is geweest om te worden besmet of drager van smetstof is, geeft de houder of de dierenarts hiervan terstond kennis aan de bevoegde autoriteit (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, de NVWA). De meldplicht geldt ook voor laboratoria die monsters van dieren onderzoeken (artikel 1.29 Besluit houders van dieren).

De lidstaat dient de aanwezigheid of de vermoedelijke aanwezigheid van kwade droes in een lidstaat onmiddellijk bij de Europese Commissie en de andere lidstaten van de Europese Unie te melden (Vo 2016/429 artikel 19).

2. Maatregelen bij een besmetting op een inrichting

De uitvoering van en het toezicht op de maatregelen vallen onder de verantwoordelijkheid van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA).

2.1 Maatregelen op een besmette inrichting (Vo 2020/687 artikelen 12-20)

- Transport van gevoelige diersoorten en daarvan afkomstige (levende) producten van en naar de besmette inrichting wordt per direct verboden.
- Bemonstering van de dieren in de inrichting.
- Ruimen (doden en vernietiging) van (getroffen) paardachtigen die positief zijn getest. (art 13 lid 4).
- Ruimen (doden en vernietiging) van de geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) op de inrichting. Houd daarbij rekening van het gestelde in paragraaf 1 bij 'Overige zaken: Beschermden soorten en rassen'.
- Reiniging en ontsmetting (R&O) materialen, vernietiging verontreinigde materialen.
- Bioveiligheidsmaatregelen.

2.2 Instellen van een beschermingsgebied (Vo 2020/687 artikel 21)

Maatregelen in het beschermingsgebied (Bs-gebied) zijn minimaal zes maanden van kracht.

Maatregelen in het beschermingsgebied (de besmette inrichting) (Vo 2020/687)

- Inventarisatie van de inrichting (25).
- Gepaste bio-beveiligingsmaatregelen voor personen die de inrichting betreden (25).
- In quarantaine plaatsen van de getroffen paardachtigen en alle geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) en deze euthanaseren en vernietigen volgens protocol (25).
- R&O-maatregelen na euthanasie van de dieren (25).

- De niet-getroffen paardachtigen (negatief getest) zes maanden na de uitgevoerde R&O testen op de bacterie dan wel antistoffen tegen de bacterie.

3. Maatregelen bij een uitbraak bij wilde paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) (Vo 2020/687 artikelen 63-65)

Als een besmetting is aangetroffen bij wilde paardachtigen, geiten of kameelachtigen zijn er een aantal maatregelen verplicht, en andere maatregelen zijn facultatief. Nederland kán een besmette zone instellen. Als daartoe besloten wordt, zijn een aantal maatregelen verplicht om te nemen.

3.1 Verplichte maatregelen (Vo 2020/687, artikel 62, 63 lid 2 en 66)

- Post-mortem onderzoek en nemen van monsters voor diagnostiek van doodgeschoten en dood gevonden evenhoevigen. Deze onderzoeken vinden plaats bij WBVR in Lelystad.
- Afvoeren en verwerken van kadavers van wilde evenhoevigen, die verdacht of aangetoond besmet zijn met MKZ;
- Instellen van een operationele groep van deskundigen.

3.2 Facultatieve maatregelen (Vo 2020/687, artikel 63-67)

- Instellen van een besmet gebied, met risicobeperkende maatregelen om verspreiding te voorkomen (zoals afschermen gehouden evenhoevigen) en bioveiligheidsmaatregelen, een verbod op verplaatsing van wilde dieren en daarvan verkregen producten en afvoeren en verwijderen van alle kadavers van wilde evenhoevigen (ongeacht doodsoorzaak).
- Informeren veehouders, dierenartsen, jagers en andere betrokkenen.
- Verbod op verplaatsing gehouden dieren;
- Verbod op jachtactiviteiten;
- Opstellen van plan voor de uitroeiing van Kwade Dries in de besmette zone.

4. Opheffen van maatregelen

Volgens Vo. 2020/687 mogen de EU-maatregelen in het beschermingszone (de besmette inrichting) worden ingetrokken als is voldaan aan de volgende voorwaarden (art. 39):

- Er zijn ten minste 6 maanden verstreken;
- In alle in de beschermingszone gelegen inrichtingen met ziektegevoelige dieren is met gunstig resultaat een klinisch en eventueel aanvullend laboratoriumonderzoek uitgevoerd.

Na opheffing van het gebied worden ook alle voor het gebied geldende maatregelen opgeheven. Wel worden er eisen gesteld voor herbevolking van besmette bedrijven (art. 57-61).

5. Overige acties

De overheid stelt een groep van deskundigen in die de overheid adviseert. In Nederland is dat de Deskundigengroep Dierziekten die op verzoek van LNV bij elkaar wordt geroepen.

Extra mogelijke (nationale) maatregelen bij een uitbraak bij gehouden paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) (inrichting)

De Minister van LNV kan op basis van nationale regelgeving verschillende (landelijke) maatregelen opleggen, aanvullend op de maatregelen die zijn voorgeschreven in de Europese verordening. Dat is een algemene bevoegdheid die geldt voor alle in aanmerking komende ziekten. Per ziekte zal een afweging worden gemaakt welke maatregelen in een specifieke situatie noodzakelijk zijn.

Mogelijke maatregelen zijn onder andere:

- Standstill van 72 uur (korter of langer, al naar gelang de situatie).
- Preventief ruimen van risicovolle contactbedrijven.
- Hygiënemaatregelen en vervoersbeperkende maatregelen.
- Regionalisatie in andere gebieden.
- Bezoekersregeling in andere gebieden.
- Afscherm- en/of opstalplicht in andere gebieden.
- Manifestatie-/evenementenverbod in andere gebieden.
- Vaccinatie.
- Fokverbod.

Deze instrumenten zijn beknopt toegelicht in Hoofdstuk 3 van het generieke deel van de beleidsdraaiboeken voor bestrijdingsplichtige dierziekten.

De meeste maatregelen zijn van toepassing op gevoelige diersoorten en inrichtingen met gevoelige diersoorten, maar er zijn ook maatregelen van toepassing op (producten van) ongevoelige dieren gehouden in een inrichting of op activiteiten of materialen die samenhangen met het houden van ongevoelige dieren op inrichtingen. Dit wordt gedaan omdat transport van en naar een inrichting met gevoelige diersoorten riskanter is dan van of naar inrichtingen zonder gevoelige diersoorten.

De minister kan de maatregelen beschreven in dit hoofdstuk toepassen, maar kan ook besluiten hiervan af te wijken als de (epidemiologische) situatie en ontwikkelingen daartoe aanleiding geven. Alle maatregelen beschreven in dit hoofdstuk gaan over extra maatregelen die de Minister kan nemen bovenop de EU maatregelen die worden genoemd in de verschillende verordeningen.

Hieronder worden de maatregelen beschreven die worden opgelegd gedurende de standstill, in het Bs-gebied.

1. Standstill

De EU regelgeving kent geen algehele landelijke standstill. Er zijn alleen beperkingen verplicht in de beperkingsgebieden.

Overwegingen

Een standstill kan worden afgekondigd bij een uitbraak van kwade droes in een inrichting.

Een standstill wordt afgekondigd voor de paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) en kameelachtigen (*Camelidae spp.*) in de inrichting.

Maatregelen

a. Vervoer van paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*)

Het vervoer van paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) uit de getroffen inrichting over de openbare weg is niet toegestaan.

b. Vervoer van niet-gevoelige diersoorten

Het vervoer van niet-paardachtigen, -geiten (*Capra spp.*) of -kameelachtigen (*Camelidae spp.*) over de openbare weg is toegestaan.

Uitzonderingen zijn mogelijk in onderstaande gevallen:

- Het vervoer van niet-getroffen paarden in levensbedreigende situaties naar een kliniek, indien voorzien van een verklaring van de behandelende dierenarts. Op de kliniek zullen specifieke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

c. Destructiemateriaal

Destructiemateriaal van inrichtingen mag worden opgehaald onder voorwaarden afgesproken met het destructiebedrijf.

d. Bezoekers

Een hygiëneprotocol is te allen tijde is van toepassing voor andere delen dan het bedrijfsgedeelte. De bezoekersregeling wordt beschreven in het deel "Landelijke maatregelen".

2. Landelijke maatregelen

Overwegingen

Bij een uitbraak kan de Minister van LNV landelijke maatregelen opleggen. In het geval van een uitbraak van kwade droes kan het instellen van een bezoekersregeling een maatregel zijn.

Maatregelen

De bezoekersregeling

Bezoek is alleen toegestaan als dat noodzakelijk is voor volksgezondheid, diergezondheid, dierenwelzijn, onderzoek en onderwijs of de gezondheid van mensen. Bezoekers van inrichtingen moeten het door de NVWA goedgekeurde hygiëneprotocol naleven en zich registreren. In geval van een noodsituatie is het mogelijk hierop een uitzondering te maken als de situatie dit vereist.

De bezoekersregeling geldt voor bezoekers en voor het vervoermiddel van een bezoeker. De bezoekersregeling kan van hetzelfde regime zijn als in het beperkingsgebied (beschermingszone) of een vorm waarbij de bezoekersregeling voor bepaalde inrichtingen geldt. Uitzondering zijn mogelijk, bijvoorbeeld voor bezoek van docenten en studenten aan stallen van een onderwijsinstelling.

De regeling houdt het volgende in. Er geldt een algemeen bezoekverbod voor ruimtes waar paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) worden gehouden. Voor personeel geldt dat zij de stal mogen bezoeken als zij het hygiëneprotocol naleven en als zij in de 24 uur daaraan voorafgaand geen andere inrichting hebben bezocht.

De betreffende dierhouder dient een register bij te houden van alle bezoeken aan de verblijfplaats van zijn dieren (in dit geval paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*)). De volgende informatie dient in elk geval te worden geregistreerd:

- Naam, adres en woonplaats van de bezoeker
- Reden van het bezoek
- Het kentekenbewijs van het vervoermiddel
- De datum en het tijdstip van aankomst en vertrek van het bezoek.

Herbevolking

De Europese verordening (EU) 2020/687 beschrijft eisen voor herbevolking van getroffen inrichtingen (artikelen 57-61). Pas als deze herbevolking volledig heeft plaatsgevonden kunnen alle ziektebestrijdingsmaatregelen die door de Europese verordening (EU) 2020/687 zijn opgelegd worden opgeheven.

Herbevolking van een locatie die besmet is geweest is pas mogelijk nadat aan een aantal voorwaarden is voldaan. Te weten:

- De definitieve reiniging en ontsmetting van de inrichting heeft onder toezicht van de NVWA plaatsgevonden en is gedocumenteerd.
- De monitoringsperiode (zie bijlage II van de verordening: 6mnd) is verstreken. Deze monitoringsperiode gaat in vanaf het moment dat de definitieve reiniging en ontsmetting op de getroffen inrichting heeft plaatsgevonden.

Indien aan deze voorwaarden is voldaan, dan kan herbevolking plaatsvinden onder bepaalde voorschriften (artikel 59):

- De dieren zijn niet afkomstig van andere getroffen inrichtingen die herbevolkt zijn of worden.
- De dieren (of indien de dieren in één zending van één inrichting komen; een representatief deel van de dieren) worden voorafgaand aan hun komst naar de inrichting getest, hieruit blijkt dat ze vrij zijn van Kwade Droes.
- De geïntroduceerde dieren moeten in alle epidemiologische eenheden en gebouwen worden geïntroduceerd. Of indien dat niet praktisch uitvoerbaar is moet er gebruik worden gemaakt van verklikkerdieren.
- De NVWA bezoekt de getroffen inrichting na zes maanden, gerekend vanaf de datum waarop de dieren in de inrichting zijn geplaatst, waarbij zij documentcontroles en klinische onderzoek van de dieren uitvoeren, en waarbij monsters worden genomen om de aanwezigheid van Kwade Droes uit te sluiten.
- Iedere persoon die de inrichting binnenkomt of verlaat houdt zich aan strikte bioveiligheidsmaatregelen om de verspreiding van Kwade Droes te voorkomen.
- Transport van dieren vanaf de getroffen/herbevolkte inrichting mag alleen na toestemming van de NVWA, en nadat het onderzoek uitgevoerd door de NVWA (genoemd bij de vierde bullit) met gunstig resultaat is uitgevoerd.
- De exploitant van de inrichting houdt gezondheids- en productiegegevens bij en stelt de NVWA direct in kennis bij belangrijke veranderingen (o.a. van deze productiegegevens).

Overige zaken

1. Beschermden soorten en rassen

Definities

Het beleidskader Natuur en Besmettelijke Dierziekten beschrijft dat de volgende groepen gehouden dieren dienen te worden uitgezonderd van (preventieve) ruimingen:

- Dieren die voorkomen op de lijst van de International Union for Conservation of Nature (IUCN), 's werelds grootste unie voor natuurbescherming. Dit is de IUCN rode lijst als 'Extinct in the wild', 'Critically Endangered', 'Endangered' en 'Vulnerable'. (www.redlist.org)
- Dieren van de lijst van de Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES), te vinden in EU verordening 2724/200 bijlage A. (www.cites.org)
- Landbouwhuisdierrassen opgenomen in de databases van de Food and Agriculture Organisation (FAO) met een volgens de FAO normen bedreigde risicostatus. Via de website van Wageningen University & Research (WUR) is de 'Rassenlijst landbouwhuisdieren' te raadplegen. De stichting Zeldzame huisdierrassen (szh.nl) beheert het paraplubestand zeldzame huisdieren.
- Centrum voor Genetische bronnen Nederland heeft de wettelijke onderzoekstaak om de aantallen van de Nederlandse landbouwhuisdieren bij te houden volgens de FAO normen (<https://www.wur.nl/web/show/id=872562/langid=43> en www.szh.nl). Overige bronnen en databases voor status van Nederlandse landbouwhuisdierrassen: European Farm Animal Biodiversity Information System (EFABIS), onderdeel van het Domestic Animal Diversity Information System (DAD-IS).

Bedreigde landbouwhuisdierrassen

Beschermden gevoelige diersoorten kunnen worden uitgesloten van ruimingen. In het kader van het Verdrag inzake Biologische diversiteit (CBD) hebben de lidstaten zich ertoe verbonden om de biologische diversiteit op hun grondgebied te behouden en duurzaam te benutten. Aansluitend stelt de wereld voedselorganisatie (FAO) een strategie op betreffende het behoud van de genetische diversiteit van landbouwhuisdieren om verlies van soorten en van genetische diversiteit binnen soorten tot staan te brengen. Nederland levert daaraan een bijdrage met de publicatie van het Landenrapport Dierlijke Genetische Bronnen. Hierin staan soorten en rassen waarvoor Nederland in internationaal verband verantwoordelijk is voor het behoud.

Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) beheert in opdracht van het ministerie van LNV het zogenoemde Paraplubestand (www.paraplubestand.nl) waar houders hun dieren van de zeldzame rassen vooraf kunnen laten registreren. De individuele dieren krijgen daarbij een diervlag 'Zeldzaam huisdier' in het I&R systeem. Hierdoor is voor de NVWA in het I&R systeem herkenbaar of dieren op een inrichting tot een van de zeldzame Nederlandse landbouwhuisdierrassen behoren.

Vlagprotocol: dierhouders melden zich aan bij SZH en machtigen SZH in mijnRVO. SZH heeft per diersoort een vooraf gepland aantal vlagrondes per jaar waarbij de diverse stamboeken van de betreffende rassen wordt gevraagd om de diergegevens van de dieren die vallen onder de hoofdsectie aan te leveren voor de aangemelde dierhouders. Op basis daarvan kan een vlag geplaatst worden. Een gevlagd dier houdt zijn zeldzame status in het I&R, ook als deze na het vlaggen naar een ander UBN verhuist. Er zijn vlagprotocollen per diersoort.

2. Dierentuinen

Definitie

Dierentuinen zijn volgens de DGV een 'geconsigneerde inrichting'. Dierentuinen hadden voor 21 april 2021 de status van erkende instelling onder de oude EU-richtlijn 92/65. De bestaande erkenningen blijven onder de DGV gewoon bestaan en worden automatisch omgezet naar de status van 'geconsigneerde inrichting'.

Vo 2020/687 biedt de competente autoriteit de mogelijkheid een uitzondering te maken van maatregelen die gelden in artikel 12 van de Vo. indien de dieren in de inrichting op voorhand geregistreerd staan als beschermd en/of zeldzaam huisdierras.

Maatregelen bij een uitbraak in een dierentuin

Bij een besmetting in een dierentuin kunnen onder andere de volgende maatregelen genomen.

- (Gedeeltelijk) sluiten voor publiek.
- Besmette paardachtigen ruimen na vastgestelde infectie.
- Geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) ruimen. Houd daarbij rekening met het gesteld onder paragraaf 1: beschermde soorten en rassen.

3. Laboratoria en instituten met paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*)

Bij een besmetting in een laboratorium of instituut met paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) kunnen aanvullend op de maatregelen die getroffen moeten worden op grond van verordening (EU) nr. 2020/687, onder andere de volgende maatregelen worden genomen.

- Er vindt overleg plaats met de Nederlandse Vereniging voor Proefdierkunde (NVP) en de instellingen.
- Opstellen van een hygiëneprotocol.
- Toepassen bezoekersregeling.

4. Preventieve maatregelen in natuurgebieden

Definities

Natuurdieren

In het beleidskader Natuur en Besmettelijke Dierziekten zijn natuurdieren gecategoriseerd. De maatregelen in deze paragraaf zijn van toepassing op "niet gehouden, niet locatie-gebonden dieren" zijnde dieren waar mensen geen beschikkingsmacht over hebben; in dit geval betreft dit paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*).

Natuurterrein

Daar waar gesproken wordt over natuurterrein wordt ook bedoeld op militaire oefenterreinen aangezien die ook vaak beheerd worden als een natuurterrein.

In geval van een uitbraak bij paardachtigen, geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) biedt de verordening een juridische grondslag aan het ministerie om de benodigde maatregelen te treffen.

LNV informeert betrokken partijen geregeld over risico's van introductie en geeft aan welke maatregelen de kans op insleep van de bacterie kunnen verkleinen.

LNV voert daarvoor overleg met provincies, faunabeheereenheden, jagersverenigingen, terreineigenaren en andere partijen over de situatie. Mogelijke preventieve maatregelen zijn het afsluiten van wildovergangen, plaatsen van barrières voor bezoekers, opschorten van de jacht of van beheersmaatregelen en/of schadebestrijding, reductie van populatie-omvang en extra monitoring.

Opheffen maatregelen

Overwegingen

Op een gegeven moment wordt besloten om maatregelen te versoepelen. Aangezien iedere crisis anders verloopt en ook andere risico's met zich meebrengt, zal over het opheffen van maatregelen pas in detail besloten kunnen worden ten tijde van de crisis. Het opheffen van maatregelen zal gefaseerd plaatsvinden.

Maatregelen op basis van EU-regelgeving mogen in ieder geval pas worden opgeheven na de voorgeschreven termijn of na goedkeuring van de Europese Commissie.

Beperkingsgebieden

De EU schrijft voor wanneer een Bs-zone kan worden opgeheven. Maatregelen in de **Bs-zone** gelden tot tenminste zes maanden na het instellen van dat gebied. Dit gebied kan pas worden opgeheven nadat de positief geteste paardachtigen en de geiten (*Capra spp.*) of kameelachtigen (*Camelidae spp.*) zijn geëuthanaseerd en afgevoerd en de voorlopige reiniging en ontsmetting van de besmette inrichting is voltooid. Nadat de nog aanwezige paardachtigen in de inrichting zijn gescreend, met gunstig resultaat, kunnen de maatregelen worden opgeheven.

Nederland kan besluiten bepaalde maatregelen langer in stand te houden.

Landelijke maatregelen

Afhankelijk van de situatie besluit de Minister van LNV ook om gefaseerd de landelijke maatregelen op te heffen. Dit gebeurt mede op basis van advies van de Deskundigengroep Dierziekten.